

Türkçe Derslerinde Konuşma ve Dinleme Becerilerine Yönelik Olarak “Cin ile Cincik” Kitabının Kullanılması¹

Sıdıka Erkoç²

Öz

Henüz anne karnındayken etrafında olan biteni dinlemeye başlamış olan insan, doğduğu andan itibaren sosyal bir çevrenin içine girer ve ebeveynleri başta olmak üzere insanlarla iletişim kurmaya ihtiyaç duyar. Bu iletişim insanın konuşmayı öğrenmesiyle birlikte daha çok konuşarak gerçekleştirilir. Konuşma, insanların başlıca iletişim aracıdır. Konuşma ve dinleme becerileri insanların günün büyük bir kısmında aktif olarak kullandığı becerilerdir ve bu becerilerin geliştirilmesi mümkündür. İnsanların günlük hayatta en çok kullandıkları bu iki beceri hakkında çok fazla çalışma yapılmamış olsa da bunlar üzerinde durulması ve mutlaka geliştirilmesi gereken becerilerdir. Dört temel dil becerisinden biri olan dinleme becerisi anlamaya; konuşma becerisi ise anlatmaya yönelik bir beceridir. İnsanlar genel itibarıyla bu iki beceriyi bir arada kullanır. İnsanların dinlediklerini daha doğru anlamlandırması ve kendisini daha iyi ifade edebilmesi için konuşma ve dinleme becerilerini geliştirme ihtiyacı vardır. Bu araştırmanın amacı öğrencinin konuşma ve dinleme becerilerini geliştirebilmek amacıyla Türkçe Öğretim Programı'nda (2019) yer alan kazanımlara yönelik olarak uygulanacak etkinlikler için metinle öğrenme yaklaşımı doğrultusunda Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Cin ile Cincik kitabı kullanılarak hazırlanmış olan etkinlik örneklerini sunmaktır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen eserin Türkçe derslerinde özellikle konuşma ve dinleme becerileri doğrultusunda verimli ve etkili kullanılabilmesi için örnekler sunulmuştur. Her ne kadar ayrı ayrı başlıklar altında sunulmuş olsa da dört temel dil becerisini birbirinden kesin sınırlarla ayırmak mümkün değildir. Bu bağlamda sunulacak olan etkinlik örnekleri dinleme ve konuşmaya yönelik olarak hazırlanmış olsa da bir etkinliğin içinde birden fazla beceriye ait kazanımların yer alması muhtemeldir.

Anahtar Kelimeler: konuşma, Türkçe eğitimi, metinle öğrenme, Cin ile Cincik

Usage of The Book “Cin ile Cincik” for Speaking and Listening Skills in Turkish Lessons¹

Abstract

A person who has started to listen to what is happening around him while he is still in the mother's womb enters a social environment from the moment he is born and needs to communicate with people, especially their parents. This communication is carried out by speaking more as people learn to speak. Speaking is people's main means of communication. Speaking and listening skills are skills that people use actively for most of the day and it is possible to develop these skills. Although there has not been much study on these two skills that people use most in daily life, they are skills that need to be emphasized and developed. Listening skill, one of the four basic language skills, is a skill for understanding; speaking skill is a skill for telling. People generally use these two skills together. People need to develop their speaking and listening skills so that they can better understand what they listen to and express themselves better. The purpose of this research is to present examples of activities prepared by using Fazıl Hüsnü Dağlarca's Cin ile Cincik book in line with the learning with text approach for the activities to be applied for the acquisitions in the Turkish Teaching Program (2019) in order to improve the

¹ ICONFTE 2022'de Bildiri olarak sunuldu

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun/Türkiye, sdkaerkoc@gmail.com ORCID: 0000-0002-4025-6516

speaking and listening skills of the students. In this study, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. Examples are presented so that the analyzed work can be used efficiently and effectively in Turkish lessons, especially in line with speaking and listening skills. Though they are presented under separate headings, it is not possible to separate the four basic language skills from each other with clear boundaries. Although the activity examples to be presented in this context are prepared for listening and speaking, it is likely that an activity will include acquisitions of more than one skill.

Anahtar Kelimeler: Speaking, Turkish education, learning with text, Cin ile Cincik

Makale Geçmişi	Geliş: 03.06.2022	Kabul:16.06.2022
Makale Türü	Araştırma Makalesi	
Önerilen Atf	Erkoç, S. (2022). Türkçe derslerinde konuşma ve dinleme becerilerine yönelik olarak Cin ile Cincik kitabının kullanılması. <i>Uluslararası Eğitimde Nitel Araştırmalarda Mükemmellik Arayışı Dergisi (UENAMAD)</i> , 1 (1), 12-18.	

Giriş

1914 yılında kalabalık bir ailenin içine doğan Fazıl Hüsnü Dağlarca, asker bir babanın oğludur. Nüfus cüzdanında ismi Mehmet Fazıl Dağlarca olarak geçen şairin ismindeki Hüsnü, ismi Hasan Hüsnü olan babasının adından gelmektedir. Hem içerik özellikleri olarak hem de sayıca zengin bir eser geçmişi olan şair, anlatmak istediklerini daima şiirle anlatmayı tercih etmiş. Türkçenin ve şiirin sınırlarını sonuna kadar zorlamıştır (Uluçay, 2014). Daha çocuk yaşlardayken şiirler yazmaya başlayan şairin ev ortamı bu durumu tetiklemiştir. Şair, babaannesinin dinlediği ilahilerin; ablasının okuduğu şiirlerin etkisiyle şiire yönelmiştir. Şiirlerinde özne daima çocuk olmuş, şair bu durumu içindeki çocuğu daima canlı tutuyor olmasıyla açıklamıştır (Sucu Polat, 2002). Kendine has bir üslubu olan şair, eserlerinde toplumsal çatışmaları iyi kötü doğru yanlış davranışları işleyerek modern çağın insanını okuyucuya göstermiştir (Bayraktar ve Erkoç, 2021). Şair, verdiği pek çok eserin arasında 20'yi aşkın çocuk kitabı yayımlamıştır. Şiir biçiminde kaleme aldığı bu kitaplarında öykü türünde bir anlatımı benimseyen şair okuyucusuna hem estetik dil zevki ve bilinci kazandırmakta hem de okuyucuyu bir olay örgüsüyle buluşturmaktadır. Dağlarca, şiirlerin çocuk şiiri ya da yetişkin şiiri olarak gruplandırılmasını doğru bulmadığını belirtir. Şiir zevki yaşa göre belirlenebilen bir olgu değildir. Şair çocuk şiiri tanımını ise çocukların yazdığı şiir olarak yapar ve benim şiirimi okuyan bir çocuk bu şiiri kendisinin yazdığını düşünür diyerek devam eder (Sucu Polat, 2002). Dağlarca şiirlerindeki çocuksuluk daima canlıdır ve şiirle çocuğu birbirine yaklaştırır.

Ülkemizde ana dili eğitimi olarak Türkçe derslerinin genel amaçları bireylerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları ve kendilerini doğru ifade etmeleridir (MEB, 2019). Türkçe derslerinde öğrencilerin dört temel dil becerilerinin geliştirilmesi hedeflenir. Bunlar Dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Bu becerilerin geliştirilmesi amacıyla derslerde uygun materyallerden yararlanarak öğrencilerin aktif olacağı etkinlikler düzenlenir. Türkçe derslerinin temel materyali ise metinlerdir. Ders kitapları bu noktada öğretmenlerin en temel yardımcısıdır ancak ders kitaplarının yeterli olmadığı noktalarda öğretmenlerin farklı metinler, etkinlikler ve uygulamalarla ders kitaplarını desteklemeleri gerekir. Öğretmenlerin seçeceği bu metinler çocuk edebiyatı ürünlerinden olmalıdır. Dersin kazanımına göre derse getirilecek metnin içeriğini ve türünü belirlemek öğretmenin tercihiyle bırakılır.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dört temel dil becerisine yönelik olarak kazanımlar mevcuttur. Bu program, 1. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerini kapsamaktadır. Her sınıf düzeyinde dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine yönelik benzer veya farklı kazanımlar belli bir düzene göre verilmiştir. Türkçe öğretmenleri derslerini bu kazanımlar ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda planlar. Dersin en temel materyali ise metinlerdir. Öğretmenler bu metinlere Türkçe ders kitaplarından ulaşabilir ancak ders kitaplarının yeterli olmadığı

durumlarda öğretmenin sınıfa farklı metinler getirmesi gerekir. Öğretmen bu metni seçerken de dersin kazanımını ve öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır.

Çocuk edebiyatında şiir ve öykü önemli bir yere sahiptir. Gerek okuma zevki ve bilinci kazandırmak için gerekse ders materyali olarak şiir ve öykü en sık kullanılan türlerdir. Şiir ve hikâye birbirine yakındır. Bir hikâyede şiirsel bir anlatımı görmek mümkün olabiliyorken bir şiirde de bir olayın anlatılması olağandır. Türk edebiyatında Sait Faik'in hikâyelerinde şiirsellik; Orhan Veli'nin, Mehmet Âkif Ersoy'un, Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiirlerinde hikâye unsurları görülür (Bayraktar ve Erkoç, 2021). Türkçe derslerinin temel materyalleri olan metinlerin dört temel dil becerisinin geliştirilmesindeki etkisi büyüktür. Bu nedenle derslerde kullanılan metinlerin özenle seçilmesi gerekir. Seçilecek metinler öğrencilerin yaşına, seviyesine, dersin içeriğine ve kazanımlarına uygun olmalıdır. Bu metinlerin okurları aynı zamanda çocuk olan öğrenciler olacağından seçme işi ayrı bir özen ve dikkat gerektirir. Metinlerin öğrencilerin seviyesine uygun, onların kişilik ve dilsel gelişimine katkı sağlayacak özellikte olması gerekir (Bayraktar, 2019).

Bu çalışmada Fazıl Hüsni Dağlarca'nın şiir-öykü türünde yazdığı çocuk kitaplarından biri olan *Cin ile Cincik* incelenmiştir. Çalışmada *Cin ile Cincik* kitabının Türkçe derslerinde öğrencilerin konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesindeki etkisi ve kitabın derslerde aktif olarak kullanılması için çeşitli örneklerin sunulması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelenmesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelenmesi yöntemi hedeflenen olguları ortaya çıkarmak için yazılı materyallerin incelendiği yöntemdir. Deney ve gözlemin mümkün olmadığı durumlarda bu yöntem kullanılır. Bu model araştırılması hedeflenen olgu ile ilgili bilgileri içinde barındıran materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Veri Toplama Aracı

Bu kapsamda çalışma dokümanı olarak Fazıl Hüsni Dağlarca'nın *Cin ile Cincik* kitabı kullanılmıştır. Çalışmanın bir diğer veri toplama aracı 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'dır. Kitap, Türkçe Öğretim Programı'nda (2019) yer alan dinleme ve konuşma becerileri doğrultusunda incelenmiştir.

Cin ile Cincik Kitabının Kısa Tanıtımı ve Özeti

Çok sayıda kısa şiirden oluşan bu kitapta çevredeki insanların birini *Cin* diğerini *Cincik* olarak çağırıldığı, haylazlıkları ve hazırcıvaplılıklarıyla ünlü olmuş iki çocuğun okulda ve sokakta başından geçenler ve karşılıklı konuşmaları anlatılır. İlk baskısı 2000 yılında yayınlanmış olan bu kitabın Yapı Kredi Yayınları tarafından Dağlarca Çocuklarda serisi altında yayınlanmış olan 3. baskısı (2017) incelenmiştir. Kitap Mustafa Delioğlu tarafından resimlenerek içeriğe uygun görsellerle desteklenmiştir. 78 sayfadan ve kısa şiirlerden oluşan bu kitap ders saati içinde okuyup bitirilebilecek uzunluktadır.

Verilerin Analizi

Fazıl Hüsni Dağlarca'nın çocuk kitaplarından biri olan *Cin ile Cincik*, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan dinleme ve konuşma becerilerine ait kazanımlara yönelik olarak incelenmiştir. Programın 1. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerine yönelik olması dolayısıyla bu çalışmada da kitap, tüm sınıf düzeylerine yönelik dinleme ve konuşma kazanımlar doğrultusunda analiz edilmiştir.

Bulgular

Cin ile Cincik Kitabının Dinleme Becerisine İlişkin Kazanımlarına Ait Bulgular

Kitap, görsellerle desteklenmiş olması dolayısıyla 2. sınıftan 8. sınıfa kadar her sınıf düzeyinde görülen “Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.” kazanımı doğrultusunda derslerde kullanmak için uygundur. Kitabın 19. sayfasında yer alan “Hayvanlar” başlıklı şiirin hemen yanında çeşitli hayvanların resmedildiği bir görsel mevcuttur, 47. sayfada “Bayramlar” başlıklı şiirin hemen yanında büyüğünün elini öpen bir çocuk resmedilmiştir, 67. sayfada “Pabuçları Boyatmak” başlıklı şiir kıyafetleri eski olan bir adamın ayakkabılarını boyattığı bir görselle desteklenmiştir. Bu şiirler seslendirilmeden önce öğrencilerin yalnızca görselleri görmeleri sağlanarak bu görseller ile ilgili konuşup metinler hakkında fikir yürütmek mümkündür.

Farklı şiirlerden oluşmasına karşın belli bir olay örgüsü etrafında gelişen bu kitap tüm “Dinlediği/izlediği metni anlatır.”; “Dinlediği/izlediği metni ana hatlarıyla anlatır.” ve 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediklerini/izlediklerini özetler.” kazanımlarına uygun olarak kullanılabilir. Şiirler çocukların aralarında geçen konuşmalardan oluşmaktadır. Bu kitaplarda çocuklar bazen bir konu hakkında fikirlerini açıklar bazen de anılarını anlatır. Bu anlatılanların seslendirilmesinin ardından öğrencilerden kitapta geçenleri akıllarında kaldığı kadarıyla anlatmalarını istemek mümkündür.

3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.” ve “Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler/tespit eder.” kazanımları doğrultusunda öğrencilerle yapılan bir tartışma ortamında metnin konusunun, ana fikri ve ana duygusunun tespitini sağlamak mümkündür. Öğretmen derste kitaptan seçeceği herhangi bir ya da birkaç şiiri seslendirdikten sonra öğrencilerle bu şiirlerle ilgili konuşup onların fikirlerini alabilir. Bu konuşmalar öğrencilerin şiiri daha iyi anlamlandırmasında ve içselleştirmesinde de etkili olacaktır.

Kitabın farklı metinlerden oluşuyor olması ve her bir metnin konusuna uygun bir başlıkla verilmiş olması dolayısıyla “Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir.” kazanımı için oldukça elverişlidir. Öğretmen sınıfta şiirleri başlıklarını okumadan seslendirerek öğrencilerden bu şiirlere başlıklar önermelerini isteyebilir.

Kitabın görsellerle desteklenmiş olması dolayısıyla kitap, 2, 3 ve 4. sınıf düzeyinde görülen “Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.” kazanımı doğrultusunda kullanım için uygundur. Kitaptaki görseller incelenerek öğrencilerin tahminleri alındıktan sonra dinleme etkinliğine geçilebilir. Kitabın 27. sayfasında yer alan “Kıştan Korunma” başlıklı şiir için yatağında uyuyan bir çocuk görseli kullanılmıştır, 35. sayfasında yer alan “Korku” başlıklı şiirin hemen yanında simit satan bir çocuk resmedilmiştir. Bu görseller ve başlıklar ilk bakışta uyumsuz olarak görülse de görseller metnin içeriğine göre hazırlanmıştır. Bu şiirler seslendirilmeden önce öğrencilerin görselleri incelemeleri sağlanarak metinlerin içeriği hakkında fikir yürütmeleri sağlandıktan sonra başlık verilerek başlıkla görseli bağdaştırmalarını istemek mümkündür.

Yalın bir dile yazılmış olan kitapta bulunan anlamı bilinmeyen sözcükleri metnin bağlamından hareketle tahmin etmek mümkündür. Bu nedenle kitap, 3. sınıftan 8. sınıfa kadar her sınıf düzeyinde görülen “Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.” kazanımı doğrultusunda kullanım için uygundur.

Bir ders saatinde metnin dinlenmesinin ardından ikinci ders saatinde yapılacak soru cevap etkinliği ile 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.” kazanımı doğrultusunda kitabın içeriğinin çözümlenip daha iyi anlaşılmasını sağlanabilir. Kitapta bir olay örgüsünün bulunması ve kitabın kısa metinlerden oluşması dolayısıyla metinler kısa sürede canlandırma yapmak için uygundur. Bu nedenle kitap 3. sınıftan 8. sınıfa tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.” kazanımı doğrultusunda kullanılabilir.

Metnin dinlenmesinin ardından “Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini ifade eder.” ve “Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.” kazanımları doğrultusunda yapılacak olan etkinlikle öğrencilerin metnin içeriği ile ilgili fikirlerini almak mümkündür. Bu etkinliğin devamında öğrencilerin 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen kazanımı doğrultusunda “Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.” Yaptıkları değerlendirmeleri sunmalarını sağlamak ve 7 ve 8. sınıf düzeyinde görülen “Dinlediklerinde/izlediklerinde tutarlılığı sorgular.” kazanımı doğrultusunda metnin tutarlılığıyla ilgili fikir ve yorumlarını sunmalarını sağlamak mümkündür.

Kitap, 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Dinleme stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda incelendiğinde ise kitabın katılımsız dinleme için uygun olduğu görülmektedir. Metnin çocukların karşılıklı konuşmalarına ve soru cevaplarına dayalı olması dolayısıyla öğretmenin metinde geçen soruları ya da kendi hazırladığı soruları öğrencilere yönelterek yapacağı dinleme etkinliği ile kitap, katılımlı dinleme için de uygun ve etkili bir materyal olacağı düşünülmektedir. Son olarak öğretmenin dinleme öncesi yapacağı yönlendirmeler ile öğrencilerin kendilerini metindeki karakterlerin yerine koyarak dinleme etkinliği yapması empati kurarak dinleme tekniği için uygun ve etkili olacağı düşünülmektedir.

Cin ile Cincik Kitabının Konuşma Becerisine İlişkin Kazanımlarına Ait Bulgular

Kitabı okumadan önce yapılacak olan etkinlikte öğrencilere yöneltilecek olan “En yakın arkadaşınız kimdir?” Bu arkadaşınızla tartıştığınız ya da aynı fikirde olmadığınız zamanlar oluyor mu?” “Bu arkadaşınızla birlikte yaşadığınız ve unutamadığınız bir anınız var mı?” gibi sorular öğrencilerin ilgisini çekecek ve bu sorulara cevaplar vermek isteyeceklerdir. 2. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Hazırlıksız konuşmalar yapar.” kazanımı doğrultusunda öğrencilerin bu cevaplarını sınıfa sunmaları sağlanarak sınıfta bir etkileşimi konuşma ve dinleme ortamı oluşturmak mümkündür. Öğrencilerin yalnızca sorulan sorulara ya da belirlenen konuya yönelik cevap vermeleri sağlanarak öğrencilerin yapacağı bu hazırlıksız konuşmaların 3. sınıf düzeyinde görülen “Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur.” kazanımını verebileceği düşünülmektedir.

Kitapta yer alan “Boynuz Kulağı Geçer”(s. 17), “Büyük Söz”(s. 31), “Yememek”(s. 42), “Başka Bir Deyim”(s. 42), “Aramak”(s. 47), “Dut”(s. 48), “İyi Çocuklar Köyde”(s. 55) başlıklı şiirlerde çeşitli atasözü ve deyimler ve anlamlarına atıflar bulunmaktadır. Bu şiirlerin ardından öğretmenin görevlendirdiği bir öğrenci atasözleri ve deyimler ile ilgili araştırma yaparak 4. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Hazırlıklı konuşmalar yapar.” kazanımı doğrultusunda araştırmasının sonuçlarını sınıfta sunabilir.

“Bayramlarımız” başlıklı şiirin okunmasının ardından öğrencilerden gerekli hazırlıkları yaparak bir bayram gününü canlandırmalarını istemek de öğrencileri hem birlikte çalışmaya teşvik edecek hem hazırlıklı konuşma kazanımını edinmelerini sağlayacak hem de bu etkinlik içinde 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.” kazanımı doğrultusunda ses tonu ve beden dillerini etkili kullanmayı öğrenmelerini sağlayacaktır.

Öğrenciler konuşmalarını yaparken öğretmenin yapacağı çeşitli uyarı ve yönlendirmelerle konuşmalarında 2. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.” kazanımı; 3. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.” kazanımı ve 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde görülen “Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır.” kazanımı doğrultusunda Türkçe kelimeleri uygun yerlerde ve uygun anlamda kullanmalarını ve geçiş ve bağlantı ifadelerini doğru yerlerde kullanarak cümlelerini anlamlı hâle getirmelerini sağlamak mümkündür.

Sınıf içinde kitap hakkında yapılacak soru cevaplar, kitabın içeriği hakkında fikirlerin ifade edilmesi, kitapta geçen anlaşılamayan noktaların sınıfta çözümlenmesi gibi tartışma ortamları oluşturmak mümkündür. Bu ortamlara öğrencileri dâhil etmek 3 ve 4. sınıf düzeylerinde karşılaşılan “Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır.” kazanımı için uygun ve etkili olacaktır.

2. sınıftan 8. sınıfa kadar tüm sınıf düzeylerinde görülen “Konuşma stratejilerini uygular.” kazanımı doğrultusunda çeşitli konuşma yöntem ve teknikleri ile ilgili etkinlikler düzenlemek mümkündür. Okunan şiirlerden herhangi birinin konusu seçilerek öğrencilerin güdümlü konuşma tekniğiyle bu konu hakkındaki düşüncelerini anlatmaları sağlanabilir. Örneğin “Masal”(s. 43) başlıklı şiirden hareketle öğrencilerin bildikleri masallar ve masalların özellikleri hakkındaki bilgilerini sınıfta anlatmalarını sağlamak mümkündür. “Oyuncaklar”(s. 62) başlıklı şiirin okunmasının ardından öğrencilerden oyuncaklar hakkındaki fikirlerini en çok ne tür oyuncaklardan hoşlandıklarını anlatmalarını istemek mümkündür. Kitaptaki şiirlerle ilgili dersin tema ve konusuna uygun olarak benzer etkinlikler yapmak öğretmenin inisiyatifinde olacaktır.

Dersin konusuna da uygun olarak kitabın içinden seçilen çeşitli kelime ve kavramların küçük kâğıtlara yazılıp bir kutuya atılması suretiyle öğrencilerin seçtiği kelime veya kavrama uygun olarak kelime ve kavram havuzundan seçerek konuşma tekniği doğrultusunda bir konuşma yapmasını sağlamak mümkündür. Kitap, yaratıcı konuşma tekniği için de uygundur. Kitabın okunmasının ardından öğrencilerden birinin kitapla ilgili yorumlarını iletilmesiyle başlatılacak süreç diğer öğrencilerin de arkadaşlarının yorumları doğrultusunda kendi fikirlerini belirtmesiyle devam ettirilebilir.

Kitapta iki çocuğun karşılıklı konuşmaları ve soru cevapları sıklıkla görülmektedir. Bu doğrultuda seçilen bir öğrenciden arkadaşları için kitaptakine benzer sorular hazırlayıp sunması istenerek sınıfta bir katılımlı konuşma etkinliği tapmak mümkündür. Öğrencilerden kendilerini kitaptaki karakterlerden birinin yerine koyarak tanıtmalarını istemek empati kurarak konuşma tekniği için uygun ve etkili olacaktır.

Kitapta yer alan “Eşitliğimiz” (s. 66) başlıklı şiirden hareketle sınıfta toplumda eşitlik mi yoksa adalet mi ön planda tutulmalıdır konulu bir münazara çalışması yapmak mümkündür. “Yaranmak” başlıklı şiirin okunmasının ardından insanlara nasıl davranırsak daha iyi olur konulu bir vızıltı tekniği etkinliği yapmak mümkün olacaktır. Böylece öğrenciler fikirlerini sunma ve birbirinin fikrinden yararlanma imkânı bulacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Türkçe derslerinin en temel materyali olan metinlerin seçimi oldukça önemli ve dikkat gerektiren bir iştir. Derse getirilecek olan metnin metinsellik ölçütlerine, öğrencilerin yaş, düzey ve ilgilerine, dersin içeriğine ve kazanımlarına uygun olması gerekir. Bununla birlikte metinler nitelikli ve anlamlı olmalı öğrencilere olumsuz tavır ve tutumları yansıtmamalıdır. Bu çalışmada Türkçe derslerinde kullanım için Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın kaleme almış olduğu *Cin ile Cincik* kitabı seçilmiştir. Bu kitap çeşitli çocuk şiirlerinden oluşması, bu şiirlerde öyküleyici bir anlatımın benimsenmiş olması, okuyucuya doğrudan değil ancak yapacağı çıkarımlarla doğruyu ve iyiyi anlatan metinlerden oluşuyor olması dolayısıyla çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikleri taşımaktadır. Çocuk kitabı olan bu eser çocuk bakışıyla kaleme alınmış ve çocuklara kendi dünyalarından kesitler sunmaktadır. Bu nedenle kitap çocukların seviyelerine uygun ve ilgilerini çekecek düzeydedir. Çalışma sonucunda eserin dersin kazanımlarına da uygun bir şekilde kullanılabileceği tespit edilmiştir. Kitap çeşitli dinleme ve konuşma stratejileri doğrultusunda kullanım için uygundur. Söz varlığı açısından zengin olan kitap, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için etkili olacaktır. Kitap görsellerle desteklenmiş olması dolayısıyla öğrencilerin görsel okuma ve görsellerle metinleri arasında bağ kurma becerilerini geliştirmek için uygundur. Atasözü ve deyimlere sıklıkla yer veren bu kitap öğrencilerin çeşitli atasözü ve deyimleri ve bunların kullanım alanlarını görmelerini sağlayacaktır. İki arkadaşın konuşmalarından oluşan şiirlerin yer aldığı bu kitap öğrencilerin farklı bakış açılarını görmelerine ve kendi fikirlerini ifade etmelerine olanak tanır. Derslerde metinler okunduktan sonra metnin içeriğiyle bağlantılı etkinlikler yapılarak hem söz konusu kazanımın verilmesi hem de öğrencilerin metni daha iyi anlamlandırmasının sağlanması önerilir. Bu çalışma derslerde ders kitabı haricinde nitelikli metinlerin kullanılması yönünde örnek teşkil edecektir. Sonraki süreçlerde farklı eserlerin benzer şekilde incelenerek literatüre sokulması mümkündür.

Kaynakça

- Bayraktar, İ. (2019). Yüzey yapı değişiklikleri ile öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri arasındaki ilişki üzerine bir inceleme. [*Yayımlanmamış Doktora Tezi*]. Trabzon Tarbzon Üniversitesi
- Bayraktar, İ. ve Erkoç, S. (2021). Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın Balina ile Mandalina kitabının bir ders aracı olarak Türkçe öğretiminde kullanılması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 1187-1204.
- Dağlarca, F. H. (2017). *Cin ile Cincik*. Yapı Kredi Yayınları.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. MEB Yayını
- Sucu Polat, M. (2002). *Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın şiirlerinde çocuk teması*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Uluçay, M. (2014). Destan şairi Fazıl Hüsnu Dağlarca'nın söz varlığı. *International Periodical For The Languages*, 1023-1034.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi.